

Medicina d'Occitània

L'OBRA D'ANTOINE MARFAN (1858-1942), COM A PEDIATRE I HISTORIADOR DEL SEU PAÍS

Jacint Corbella i Corbella

Acadèmic numerari

L'ARRELAMENT OCCITÀ

Castèlnou d'Arri, era un poble occità molt actiu, ideològicament, sobre tot cap el segle XIII. Va tenir importància en temps de les guerres contra els càtars i va estar a la banda dels que van perdre. Va formar part de les conquestes del regne de França, en el seu impuls cap el sud, contra el comtat de Tolosa, donant com a raó teòrica la lluita contra els càtars, és a dir la guerra dels albigesos. La vila va ser massacrada i destruïda més d'una vegada.

Estava a l'antiga regió històrica del Lauraguès, que es va repartir, quan la divisió departamental feta l'any 1790, entre quatre departaments. La ciutat, amb el nom francès de Castelnaudary, va quedar dins del departament de l'Aude, actualment a la regió del Llenguadoc-Rosselló. Està cap a meitat del camí entre Carcassona i Tolosa de Llenguadoc, i és important avui pel gran embassament del "canal du Midi".

Calia fer aquesta introducció per a situar la figura d'un dels fills més il·lustres del poble, el metge pediatre, Antoine Marfan, que va començar a estudiar medicina a Tolosa, però ben aviat anà a París, on féu tota la seva carrera professional, que el va portar a la càtedra, i a ser un dels grans pediatres del seu temps, descrivint una síndrome que ha quedat, més tard, amb el seu nom. Marfan quedà totalment absorbit, com a metge, pel gran focus cultural, i de ciència mèdica, de París.

Però en la seva obra trobem racons, no massa, però espaiats per a indicar la persistència del seu arrelament occità, al seu país d'origen. Així té obra escrita, i publicada: un fulletó de l'any 1895, en el col·legi de Castelnaudary, sobre la guerra dels albigesos: "*Conférence sur la guerre des albigeois dans le Lauragais et dans ses environs*". Tenia aleshores trenta-set anys, i ja era un metge important a París. Però també era diputat pel departament de l'Aude i al mateix temps alcalde del seu poble nadiu. Aquest era, i és, un costum no infreqüent a França: fer carrera a París i mantenir una alcaldia en el lloc d'origen.

Més tard, el 1937, va publicar a París, una nova edició, de més de tres-cents pàgines, d'un llibre anterior, "*Figures lauragaises*", on recull també dades de persones del seu país, des del temps dels càtars fins el segle XIX. Destaca un estudi molt llarg sobre sant

Pere Nolasc, fundador dels mercedaris, nascut en un mas, prop del que aleshores encara es deia Castèlnou d'Arri.

I encara cal dir que volgué ser enterrat a Castelnaudary, després de la seva mort a París als vuitanta-tres anys. Una placa, a la casa on va néixer, porta la data de naixement de 23 de juny de 1858, que no coincideix exactament, per pocs dies, amb altres fonts d'informació.

El nom: El seu com consta en la inscripció de naixement com a Bernard Jean Antonin. Habitualment ell signava els treballs com Antoine Marfan, o A.B. Marfan. Però no és excepcional trobar-lo citat també com a Bernard, que era el primer nom. El seu pare fou Antoine Prosper Marfan nascut i mort a Castelnaudary (1827-1898). Va fer tota la vida de metge de poble, és a dir d'una vila petita. Sembla que no volia que el seu fill estudiés medicina, per la duresa de l'exercici de la feina de metge.

L'OBRA MÈDICA. LA SÍNDROME DE MARFAN

Antoine B. Marfan ja va acabar els estudis de medicina a París, i l'any 1887 va presentar la seva tesi sobre "*Troubles et lésions gastriques dans la phtisie pulmonaire*". Estava en la línia de la medicina interna i li interessaven principalment la patologia digestiva i la respiratòria; també la cardíaca, treballant a l'Hospital Necker, on arribà a tenir un càrrec de cap clínic en el servei del professor Peter, al que considerà com un dels seus mestres. El 1892 va fer alguna tasca com a suplent, a l'Hôpital des Enfants Malades, i així desenvolupà el seu interès per la medicina dels nens.

El treball que a la llarga fou més conegut, i li ha donat més fama, fou un article on explica en detall el quadre clínic curiós d'una nena de cinc anys: "*Un cas de déformation congénitale des quatre membres, plus prononcée aux extrémités, caractérisée par l'allongement des os avec un certain degré d'amincissement*". Es va publicar al "*Bulletin de la Société Médicale des Hôpitaux*" de París. 1896, 3 série, 13, pp. 220-226. És l'observació detallada, precisa, d'un sol cas, feta amb molta cura. Marfan va definir la malaltia com a "dolicoostenomelia". Passat més de trenta anys, amb moltes més observacions clíniques, se li va començar a donar el

nom de síndrome de Marfan, amb que és coneguda avui. Els ossos eren llargs i prims, i els dits van ser comparats amb les potes d'aranya (aracnodactília). La nena va morir, al cap d'un temps, probablement per tuberculosi. Achard va descriure un altre cas el 1902. Avui es coneixen moltes més alteracions, les més importants les cardiovasculars amb aneurisma i risc de ruptura de l'aorta, que portava a una mort sobtada. Ara la malaltia és prou coneguda i es considera com una patologia hereditària, genètica, que afecta principalment el teixit connectiu, expressant les lesions més en el sistema cardiovascular i l'aparell locomotor i també amb alteracions oculars.

PROFESSOR I ACADÈMIC. ELS SEUS LLIBRES

Aleshores ja es va dedicar bàsicament a la pediatria, i uns dels temes importants eren els relacionats amb la nutrició. Així va publicar, també el 1896, i després el 1903, el "*Traité de l'allaitement des enfants du premier âge*", que va tenir moltes edicions, la quarta el 1930, amb unes mil pàgines.

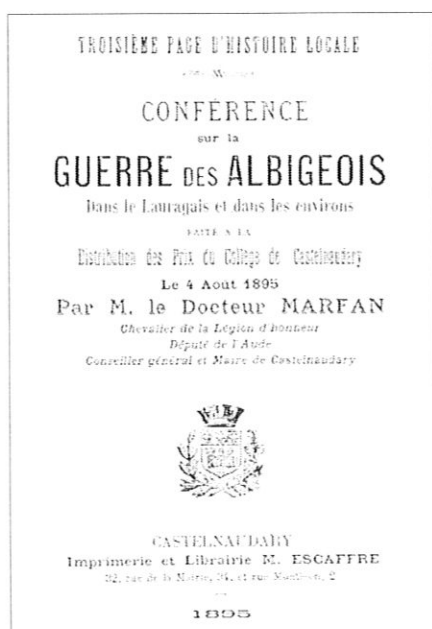
Entre els seus llibres cal esmentar a més: "*Leçons cliniques sur la diphtérie et quelques maladies des premières voies*" Paris, 1905, amb gairebé cinc-cents pàgines. "*Les affections des voies digestives dans la première enfance*" (París, 1923). Aquest text fou traduït al castellà pel Dr. Pere Martínez García, després catedràtic i acadèmic, publicat amb el títol "*Afecciones de las vías digestivas en la primera infancia*", l'any 1927 i després per l'editorial Marín, a Barcelona el 1930. També es van publicar en castellà altres obres seves, amb considerable èxit. I seguiren: "*Clinique des maladies*

de la première enfance" (1931, i altres edicions), de més de set-cents pàgines; "*Affections des voies digestives et les états de dénutrition dans la première enfance*" (París, 1930), també molt gruixut.

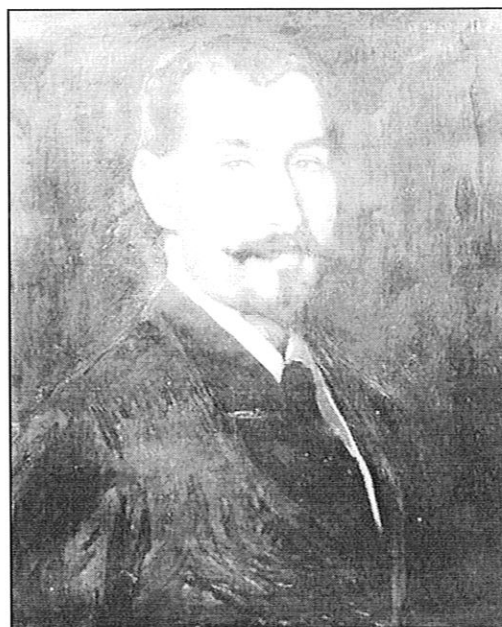
Un menció a part cal fer-la d'un llibre fet en col·laboració, que el va llençar una mica a ser figura estel·lar en la pediatria francesa. És el "*Traité des maladies de l'enfance*", en cinc volums, sota la direcció de J. Grancher, J. Comby i A.B. Marfan, que va tenir eficàcia per l'ensenyament des de l'edició de 1897. Com es pot veure, i des del començament, l'obra de Marfan respon al model de la clínica francesa, amb descripcions extenses, llargues, no pas de compendi, però amb una considerable claredat.

Després ja va anar fent una carrera hospitalària, docent, i com a autor de llibres, de text i monografies, molt sòlida. Va ser professor de la facultat de medicina de París. L'any 1910 va ser nomenat professor de Terapèutica. Després, el 1914, fou professor d'Higiene i Clínica de la primera infància. Ho va ser fins a la jubilació el 1928. També l'any 1914 havia estat elegit membre de l'Acadèmia de Medicina.

Va tenir molt interès pels aspectes socials de la medicina, de fet de la pediatria. La seva preocupació per donar consells per una bona alimentació dels nens fou important i efectiva. Ho explicava a les mares i a altres metges. Va utilitzar les seves relacions per aconseguir que el govern s'impliqués en la tasca de la prevenció de la tuberculosi dels nens. Va crear una associació, una fundació, a la que deixar la seva fortuna, ja que no tenia hereus directes. El professor Marfan va néixer el 23 de juny de 1858 a Castelnaudary i morí a París l'11 de febrer de 1942.

Portada de «Conférence sur la Guerre des Albigeois»

Antoine Marfan (1858-1942)